ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)
της 18ης Δεκεμβρίου 2007 *

Στην υπόθεση C-314/06,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Cour de cassation (Γαλλία) με απόφαση της 11ης Ιουλίου 2006, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 20 Ιουλίου 2006, στο πλαίσιο της δίκης

Société Pipeline Méditerranée et Rhône (SPMR)

κατά

Administration des douanes et droits indirects

Direction nationale du renseignement et des enquêtes douanières (DNRED),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, L. Bay Larsen, K. Schiemann, P. Kūris και C. Toader, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

γενική εισαγγελέας: J. Kokott
γραμματέας: M.-A. Gaudissart, προϊστάμενος μονάδας,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 21ης Ιουνίου 2007,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Société Pipeline Méditerranée et Rhône (SPMR), εκπροσωπούμενη από τον H. Hazan, avocat,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους G. de Bergues και J.-Ch. Gracia,

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον I. M. Braguglia, επικουρούμενη από τον G. Albenzio, avvocato dello Stato,

— η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την E. Ośniecka-Tamecka,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους J.-P. Keppenne και W. Mölls,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 18ης Ιουλίου 2007,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/12/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 1992, σχετικά με το γενικό καθεστώς, την κατοχή, την κυκλοφορία και τους ελέγχους των προϊόντων που υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης (ΕΕ L 76, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 94/74/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1994 (ΕΕ L 365, σ. 46, στο εξής: οδηγία 92/12).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, της Société Pipeline Méditerranée et Rhône (SPMR) και, αφετέρου, της administration des douanes et droits indirects (υπηρεσίας τελωνείων και εμμέσων φόρων, στο εξής: τελωνειακή αρχή) καθώς και της direction nationale du renseignement et des enquêtes douanières (εθνικής υπηρεσίας τελωνειακών πληροφοριών και ερευνών, DNRED), σχετικά με την καταβολή ειδικών φόρων καταναλώσεως που ζητεί η τελωνειακή αρχή από την SPMR για υγρά καύσιμα τα οποία διέρρευσαν από πετρελαιαγωγό, εντός του οποίου αυτά μεταφέρονταν υπό καθεστώς αναστολής ειδικών φόρων καταναλώσεως, λόγω διαρροών και, στη συνέχεια, λόγω ρήξεως του πετρελαιαγωγού αυτού.

Το νομικό πλαίσιο

Το κοινοτικό δίκαιο

3 Σύμφωνα με την πρώτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 92/12, «η εγκαθίδρυση και η λειτουργία της εσωτερικής αγοράς προϋποθέτουν την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, περιλαμβανομένων και εκείνων που υπόκεινται σε ειδικό φόρο

κατανάλωσης». Η τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας αυτής προσθέτει ότι, «προκειμένου να διασφαλισθεί η εγκαθίδρυση και η λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, [η αξίωση καταβολής] των ειδικών φόρων κατανάλωσης πρέπει να είναι ίδι[α] σε όλα τα κράτη μέλη».

4 Όπως ορίζει ειδικότερα το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/12, η οδηγία αυτή «καθορίζει το καθεστώς των προϊόντων που υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης και άλλους έμμεσους φόρους που επιβάλλονται άμεσα ή έμμεσα στην κατανάλωση προϊόντων, εκτός του φόρου προστιθεμένης αξίας (ΦΠΑ) και των φόρων που επιβάλλονται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα».

5 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής ορίζει τα ακόλουθα:

«Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται, σε κοινοτικό επίπεδο, στα ακόλουθα προϊόντα όπως ορίζονται στις σχετικές οδηγίες:

— τα πετρελαιοειδή,

[...]»

6 Το άρθρο 4 της εν λόγω οδηγίας ορίζει ότι, για τους σκοπούς εφαρμογής της, νοείται ως:

«α) *εγκεκριμένος αποθηκευτής:* το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που έχει λάβει άδεια από τις αρμόδιες αρχές ενός κράτους μέλους να παράγει, να μεταποιεί, να κατέχει, να παραλαμβάνει και να αποστέλλει κατά την άσκηση του επαγγέλματός του προϊόντα που υπόκεινται σε ειδικό φόρο κατανάλωσης και τελούν υπό αναστολή επιβολής των φόρων αυτών εφόσον βρίσκονται σε φορολογική αποθήκη·

β) *φορολογική αποθήκη:* κάθε τόπος όπου παράγονται, μεταποιούνται, κατέχονται, παραλαμβάνονται, ή αποστέλλονται από τον εγκεκριμένο αποθηκευτή κατά την άσκηση του επαγγέλματός του, υπό αναστολή της επιβολής των ειδικών φόρων κατανάλωσης, εμπορεύματα που υπόκεινται σε ειδικό φόρο κατανάλωσης υπό ορισμένους όρους που καθορίζονται από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους όπου βρίσκεται η εν λόγω αποθήκη·

γ) *καθεστώς αναστολής:* φορολογικό καθεστώς που εφαρμόζεται στην παραγωγή, μεταποίηση, κατοχή και κυκλοφορία των προϊόντων που τελούν υπό αναστολή της επιβολής ειδικών φόρων κατανάλωσης·

[...].»

7 Το άρθρο 5 της οδηγίας 92/12 προβλέπει τα εξής:

«1. Τα προϊόντα που αναφέρονται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, υπόκεινται σε ειδικό φόρο κατανάλωσης κατά την παραγωγή τους στο έδαφος της Κοινότητας, όπως ορίζεται στο άρθρο 2, ή κατά την εισαγωγή τους στο έδαφος αυτό.

Ως "εισαγωγή προϊόντος υποκειμένου σε ειδικό φόρο κατανάλωσης" νοείται: η είσοδος του προϊόντος αυτού στο εσωτερικό της Κοινότητας, [...]

Εάν όμως το προϊόν έχει τεθεί υπό κοινοτικό τελωνειακό καθεστώς κατά την είσοδό του στο εσωτερικό της Κοινότητας, η εισαγωγή του λογίζεται ότι γίνεται τη στιγμή που εξέρχεται από αυτό το καθεστώς.

2. Με την επιφύλαξη των εθνικών και κοινοτικών διατάξεων όσον αφορά τα τελωνειακά καθεστώτα, όταν τα προϊόντα που υπόκεινται σε ειδικό φόρο κατανάλωσης:

— προέρχονται από, ή προορίζονται για τρίτες χώρες [...] και διατελούν υπό ένα από τα αναφερόμενα στο άρθρο 84, παράγραφος 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού (ΕΟΚ) 2913/92 [...] καθεστώτα αναστολής ή βρίσκονται σε ελεύθερη ζώνη ή ελεύθερη αποθήκη,

[...]

θεωρείται ότι βρίσκονται υπό καθεστώς αναστολής της επιβολής [των ειδικών φόρων κατανάλωσης].

[...]»

8 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής ορίζει τα εξής:

«Ο ειδικός φόρος κατανάλωσης καθίσταται απαιτητός κατά τη θέση των προϊόντων σε ανάλωση ή κατά τη διαπίστωση των ελλειμμάτων που οφείλουν να φορολογηθούν σύμφωνα με το άρθρο 14, παράγραφος 3.

Θεωρείται ως θέση σε ανάλωση προϊόντων που υπόκεινται σε ειδικό φόρο κατανάλωσης:

α) κάθε έξοδος, ακόμη και αντικανονική, από καθεστώς αναστολής·

[...]»

9 Το άρθρο 12 της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα ακόλουθα:

«Η σύσταση και η λειτουργία φορολογικών αποθηκών προϋποθέτει την άδεια των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών.»

10 Δυνάμει του άρθρου 13 της οδηγίας 92/12:

«Ο εγκεκριμένος αποθηκευτής υποχρεούται:

α) να παρέχει ενδεχόμενη εγγύηση όσον αφορά την παραγωγή, τη μεταποίηση και την κατοχή, καθώς και υποχρεωτική εγγύηση όσον αφορά την κυκλοφορία, με την επιφύλαξη του άρθρου 15, παράγραφος 3,

[...]

β) να συμμορφώνεται [προς] τις υποχρεώσεις που έχει ορίσει το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου βρίσκεται η φορολογική αποθήκη·

[...]

ε) να δέχεται πρόθυμα οποιονδήποτε έλεγχο ή απογραφή.

[...]»

11 Το άρθρο 14 της οδηγίας αυτής ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Ο εγκεκριμένος αποθηκευτής απολαύει ατέλειας για τις απώλειες που επέρχονται στα πλαίσια του καθεστώτος αναστολής, εφόσον οφείλονται σε τυχαία περιστατικά ή σε ανωτέρα βία και έχουν επαληθευθεί από τις αρχές κράτους μέλους. Απολαύει επίσης, στα πλαίσια του καθεστώτος αναστολής, ατέλειας για τις απώλειες (φύρες) που είναι εγγενείς [προς τη] φύση των προϊόντων κατά τη διαδικασία παραγωγής, μεταποίησης, αποθήκευσης και μεταφοράς. Κάθε κράτος μέλος καθορίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες χορηγούνται αυτές οι ατέλειες. Οι ατέλειες αυτές εφαρμόζονται επίσης στους επαγγελματίες που αναφέρονται στο άρθρο 16 κατά τη μεταφορά των προϊόντων υπό καθεστώς αναστολής του εδικού φόρου κατανάλωσης.

[...]

3. Με την επιφύλαξη του άρθρου 20, σε περίπτωση άλλων ελλειμμάτων εκτός από τις απώλειες που αναφέρονται στην παράγραφο 1 και σε περίπτωση απωλειών για τις οποίες δεν αναγνωρίζονται οι ατέλειες που αναφέρονται στην παράγραφο 1, οι φόροι εισπράττονται σύμφωνα με τους συντελεστές που ισχύουν στο συγκεκριμένο κράτος μέλος τη στιγμή που σημειώθηκαν οι δεόντως επαληθευμένες από τις αρμόδιες αρχές απώλειες ή, κατά περίπτωση, τη στιγμή της διαπίστωσης των ελλειμμάτων.

[...]»

12 Το άρθρο 15, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Οι [εγγενείς] κίνδυνοι της ενδοκοινοτικής κυκλοφορίας καλύπτονται από την παροχή εγγύησης εκ μέρους του εγκεκριμένου αποθηκευτή, όπως προβλέπεται από το άρθρο 13 [...]

Όταν μεταφέρονται εντός της Κοινότητας, διά θαλάσσης ή μέσω πετρελαιαγωγών, πετρελαιοειδή υποκείμενα σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης, τα κράτη μέλη μπορούν να απαλλάσσουν τους εγκεκριμένους αποθηκευτές αποστολείς από την υποχρέωση παροχής της εγγύησης που προβλέπεται στο πρώτο εδάφιο.

[...]»

Το εθνικό δίκαιο

13 Το άρθρο 158 C του code des douanes (γαλλικού τελωνειακού κώδικα), που μεταφέρει στο γαλλικό δίκαιο το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/12, ορίζει τα ακόλουθα:

«Οι απώλειες προϊόντων που έχουν τεθεί υπό φορολογική εναποθήκευση αποθέματος πετρελαϊκών προϊόντων δεν υπόκεινται στον φόρο εφόσον μπορεί να δικαιολογηθεί ενώπιον της σχετικής υπηρεσίας ότι η σχετική απώλεια:

1. οφείλεται σε τυχαίο γεγονός ή ανωτέρα βία

2. ή είναι εγγενής στη φύση των προϊόντων. Με αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών είναι δυνατόν να καθορισθεί προς τον σκοπό αυτό, για κάθε είδος προϊόντος και για κάθε τρόπο μεταφοράς, ένα κατ' αποκοπήν όριο απωλειών για τις οποίες επιτρέπεται να χορηγηθεί ατέλεια.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

14 Η SPMR, που είναι εγκεκριμένος αποθηκευτής, ασκεί την εμπορική εκμετάλλευση πετρελαιαγωγού μέσα από τον οποίο μεταφέρονται υγρά καύσιμα υπό καθεστώς αναστολής ειδικών φόρων καταναλώσεως με προορισμό την Ελβετία. Αφού διαπίστωσε διαρροές, στη συνέχεια δε, την 1η Ιανουαρίου 1997, ρήξη του πετρελαιαγωγού αυτού, η SPMR ζήτησε την απαλλαγή της από τους ειδικούς

φόρους καταναλώσεως τους οποίους της ζητεί να καταβάλει η τελωνειακή αρχή για 795 201 λίτρα πετρελαϊκών προϊόντων που απωλέσθηκαν, βάσει του άρθρου 158 C του τελωνειακού κώδικα. Εκτιμώντας ότι δεν πληρούνταν οι προϋποθέσεις για την επίκληση ανωτέρας βίας, η τελωνειακή αρχή εξακολούθησε να προβάλλει την αξίωσή της προς καταβολή ειδικών φόρων καταναλώσεως για τις απολεσθείσες ποσότητες, αφαιρουμένων μόνον των ποσοτήτων που αντιστοιχούν σε ρυπαντικές ουσίες οι οποίες ανακτήθηκαν από το έδαφος.

15 Η τελωνειακή αρχή άσκησε αγωγή κατά της SPMR προς καταβολή του σχετικού ποσού ενώπιον του tribunal d' instance de Neuilly-sur-Seine. Όμως, το δικαστήριο αυτό έκρινε παραγραφείσα την προβαλλόμενη αξίωση.

16 Επιληφθέν κατ' έφεση, το cour d' appel de Versailles, με αποφάσεις της 17ης Δεκεμβρίου 2002 και της 23ης Μαρτίου 2004, εξαφάνισε την πρωτόδικη απόφαση, δεχόμενο ότι το αίτημα της τελωνειακής αρχής είναι παραδεκτό και ότι η SPMR δεν μπορεί να επικαλείται την ύπαρξη ανωτέρας βίας, η οποία είναι έννοια που χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη απρόβλεπτων και αναπόφευκτων περιστάσεων οφειλομένων σε εξωτερική σε σχέση με τον εγκεκριμένο αποθηκευτή αιτία.

17 Η SPMR άσκησε αναίρεση ενώπιον του Cour de cassation κατά των αποφάσεων αυτών. Μεταξύ άλλων, βάλλει κατά των αποφάσεων του cour d' appel επειδή το δικαστήριο αυτό δέχθηκε ότι η ίδια δεν μπορούσε να επικαλεστεί την ύπαρξη «τυχαίου γεγονότος» ή «ανωτέρας βίας» υπό την έννοια του άρθρου 158 C του τελωνειακού κώδικα και ότι, κατά συνέπεια, τη θεώρησε υπόχρεη προς καταβολή φόρων και δασμών για την απολεσθείσα ποσότητα πετρελαϊκών προϊόντων, επικαλούμενη, επ' αυτού, δύο λόγους προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως.

18 Αφενός, η SPMR υποστήριξε ότι το cour d' appel παρέβη το άρθρο 158 C του τελωνειακού κώδικα απαιτώντας η απώλεια πετρελαϊκών προϊόντων να προκύπτει από απρόβλεπτες και εξωτερικές σε σχέση με την ίδια περιστάσεις, αλλά και μη δεχόμενο να ερευνήσει αν ήταν αναπόφευκτες για την εταιρία αυτή οι διαρροές και

η ρήξη του πετρελαιαγωγού που προκάλεσαν την ως άνω απώλεια. Η SPMR ισχυρίστηκε ότι, αντιθέτως, μόνον ο αναπόφευκτος χαρακτήρας χαρακτηρίζει το «τυχαίο γεγονός» ή την περίπτωση «ανωτέρας βίας» υπό την έννοια της διατάξεως αυτής.

19 Αφετέρου, η SPMR προέβαλε τον ισχυρισμό ότι μπορούσε να τύχει της φοροαπαλλαγής που προβλέπει το ως άνω άρθρο 158 C και για τον λόγο ότι η απώλεια των πετρελαϊκών προϊόντων που μεταφέρονταν μέσω του ελαττωματικού πετρελαιαγωγού ήταν εγγενείς προς τη φύση των προϊόντων αυτών ως υγρών. Το γεγονός ότι η τελωνειακή αρχή δέχθηκε τη μη φορολόγηση των ρυπαντικών ουσιών που ανακτήθηκαν από το έδαφος σημαίνει, λαμβανομένης υπόψη της εν λόγω φύσεως, ότι δεν πρέπει να φορολογηθούν ούτε οι ποσότητες που δεν κατέστη δυνατόν να ανακτηθούν λόγω της φύσεως του εδάφους.

20 Αφού σημείωσε ότι ο τελωνειακός κώδικας μεταφέρει στο γαλλικό δίκαιο την οδηγία 92/12, το αιτούν δικαστήριο επικαλείται τη νομολογία του Δικαστηρίου κατά την οποία η έννοια της ανωτέρας βίας δεν έχει το ίδιο περιεχόμενο στους διαφόρους τομείς εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου και η σημασία της πρέπει να προσδιορίζεται σε συνάρτηση με το νομικό πλαίσιο εντός του οποίου προορίζεται να παραγάγει τα αποτελέσματά της, το Cour de cassation αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει την έννοια ο χρησιμοποιούμενος στο άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/12 [...] όρος "ανωτέρα βία", ως αιτία απωλειών επελθουσών υπό καθεστώς αναστολής, ότι καλύπτει περιστάσεις που είναι απρόβλεπτες, αναπόφευκτες και προέρχονται από εξωτερική ως προς τον εγκεκριμένο εναποθηκευτή αιτία ο οποίος επικαλείται τις περιστάσεις αυτές προς στήριξη του αιτήματός του για φοροαπαλλαγή ή αρκεί να υπήρξαν οι περιστάσεις αυτές αναπόφευκτες έναντι του εγκεκριμένου εναποθηκευτή;

2) Μπορεί να θεωρηθεί η απώλεια μέρους προϊόντων που διέρρευσαν από πετρελαιαγωγό η οποία οφείλεται στη ρευστή φύση τους και στα χαρα-

κτηριστικά του εδάφους στο οποίο διαχύθηκαν, πράγμα που εμπόδισε την ανάκτησή τους και οδήγησε στη φορολόγησή τους, ως εγγενής προς τη φύση των εν λόγω προϊόντων, κατά την έννοια του άρθρου 14, παράγραφος 1, της προπαρατεθείσας οδηγίας 92/12 [...];»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος, σχετικά με την έννοια της ανωτέρας βίας στο άρθρο 14, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 92/12

21 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατ' αρχήν, η κοινοτική έννομη τάξη δεν δέχεται να ορίζονται οι έννοιές της βάσει μιας ή περισσοτέρων εθνικών εννόμων τάξεων όταν αυτό δεν προβλέπεται ρητώς (βλ. αποφάσεις της 14ης Ιανουαρίου 1982, 64/81, Corman, Συλλογή 1982, σ. 13, σκέψη 8, της 2ας Απριλίου 1998, C-296/95, EMU Tabac κ.λπ., Συλλογή 1998, σ. I-1605, σκέψη 30, καθώς και της 22ας Μαΐου 2003, C-103/01, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 2003, σ. I-5369, σκέψη 33). Καθόσον το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/12 προβλέπει, στην τρίτη περίοδο, ότι κάθε κράτος μέλος καθορίζει τις προϋποθέσεις χορηγήσεως των φοροαπαλλαγών που προβλέπει η πρώτη περίοδος της διατάξεως αυτής, η εν λόγω παραπομπή στο εθνικό δίκαιο δεν αφορά το περιεχόμενο ή την έκταση της εννοίας της ανωτέρας βίας που περιλαμβάνεται στην πρώτη περίοδο.

22 Πράγματι, κατά την τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 92/12, η αξίωση καταβολής των ειδικών φόρων καταναλώσεως πρέπει να είναι ίδια σε όλα τα κράτη μέλη προκειμένου να διασφαλισθεί η εγκαθίδρυση και η λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Καθόσον το περιεχόμενο της εννοίας της ανωτέρας βίας είναι παράγων ικανός να συμβάλλει, ενδεχομένως, στον προσδιορισμό της αξιώσεως καταβολής του ειδικού φόρου καταναλώσεως, η έννοια αυτή έχει οπωσδήποτε αυτοτελή χαρακτήρα, οπότε πρέπει να εξασφαλίζεται η ομοιόμορφη ερμηνεία της εντός όλων των κρατών μελών.

23 Κατά πάγια νομολογία, διαμορφωθείσα στο πλαίσιο διαφόρων περιπτώσεων όπως μια γεωργικής φύσεως κανονιστική ρύθμιση ή οι κανόνες περί προθεσμίας ασκήσεως προσφυγής του άρθρου 45 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, η έννοια της ανωτέρας βίας δεν περιορίζεται στην απόλυτη αδυναμία, αλλά καλύπτει και ξένες προς τον ενδιαφερόμενο περιστάσεις, μη φυσιολογικές και απρόβλεπτες, οι συνέπειες των οποίων δεν θα μπορούσαν να αποφευχθούν ακόμα και με την επίδειξη της δέουσας επιμελείας (βλ., επ' αυτού, αποφάσεις της 15ης Δεκεμβρίου 1994, C-195/91 P, Bayer κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. I-5619, σκέψη 31, καθώς και της 17ης Οκτωβρίου 2002, C-208/01, Parras Medina, Συλλογή 2002, σ. I-8955, σκέψη 19, και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

24 Από αυτό προκύπτει ότι, όπως έχει δεχθεί ειδικότερα το Δικαστήριο, η έννοια της ανωτέρας βίας εμπεριέχει ένα αντικειμενικό στοιχείο, το οποίο σχετίζεται με μη φυσιολογικές και ξένες προς τον ενδιαφερόμενο περιστάσεις, και ένα υποκειμενικό στοιχείο, το οποίο συνδέεται με την υποχρέωση του ενδιαφερομένου να προφυλαχθεί από τις συνέπειες του μη φυσιολογικού γεγονότος, λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα χωρίς να υποβληθεί σε υπερβολικές θυσίες (βλ., επ' αυτού, απόφαση Bayer κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα, σκέψη 32, και διάταξη της 18ης Ιανουαρίου 2005, C-325/03 P, Zuazaga Meabe κατά ΓΕΕΑ, Συλλογή 2005, σ. I-403, σκέψη 25).

25 Εντούτοις, επίσης κατά πάγια νομολογία, δεδομένου ότι η έννοια της ανωτέρας βίας δεν έχει το ίδιο περιεχόμενο στα διάφορα πεδία εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, η σημασία της πρέπει να προσδιορίζεται ανάλογα με το νομικό πλαίσιο εντός του οποίου προορίζεται να παραγάγει τα αποτελέσματά της (βλ. αποφάσεις της 13ης Οκτωβρίου 1993, C-124/92, An Bord Bainne Co-operative και Compagnie Inter-Agra, Συλλογή 1993, σ. I-5061, σκέψη 10, καθώς και της 29ης Σεπτεμβρίου 1998, C-263/97, First City Trading κ.λπ., Συλλογή 1998, σ. I-5537, σκέψη 41).

26 Κατά συνέπεια, όσον αφορά την έννοια της ανωτέρας βίας κατά το άρθρο 14, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 92/12, πρέπει να εξεταστεί αν η οικονομία και ο σκοπός της οδηγίας αυτής επιβάλλουν να ερμηνευθούν και να εφαρμοστούν με ιδιαίτερο τρόπο τα στοιχεία που συνιστούν την ανωτέρα βία όπως αυτά προκύπτουν από τη νομολογία του Δικαστηρίου που παρατίθεται στη σκέψη 23 της παρούσας αποφάσεως.

27 Συναφώς, από την πρώτη και την τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 92/12 απορρέει ότι η οδηγία αυτή αποσκοπεί να εξασφαλίσει την εγκαθίδρυση και τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς για τα εμπορεύματα που υπόκεινται σε ειδικούς φόρους καταναλώσεως και, προς τούτο, προβλέπει ένα γενικό καθεστώς στο πλαίσιο του οποίου η αξίωση καταβολής του ειδικού φόρου καταναλώσεως πρέπει να είναι η ίδια εντός όλων των κρατών μελών.

28 Δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/12, σε ειδικό φόρο καταναλώσεως υπόκεινται τα προϊόντα περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται τα πετρελαιοειδή, κατά την παραγωγή τους στο έδαφος της Κοινότητας ή κατά την εισαγωγή τους στο έδαφος αυτό. Ενώ το γενεσιουργό γεγονός του ειδικού φόρου καταναλώσεως είναι η παραγωγή ή η εισαγωγή των σχετικών προϊόντων στο ως άνω έδαφος, ο φόρος αυτός δεν καθίσταται απαιτητός, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, παρά μόνον κατά τη θέση σε ανάλωση ή κατά τη διαπίστωση ελλειμμάτων που πρέπει να επιβαρυνθούν με ειδικό φόρο καταναλώσεως σύμφωνα με το άρθρο 14, παράγραφος 3, της ίδιας οδηγίας. Θεωρείται επίσης ως θέση σε ανάλωση δυνάμει του εν λόγω άρθρου 6, παράγραφος 1, κάθε έξοδος, ακόμη και αντικανονική, από καθεστώς αναστολής.

29 Το άρθρο 14, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/12 προβλέπει ότι, με την επιφύλαξη του άρθρου 20 αυτής, σε περίπτωση ελλειμμάτων εκτός από τις απώλειες που απαριθμούνται στην παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου 14 και σε περίπτωση απωλειών για τις οποίες δεν αναγνωρίζονται οι φοροαπαλλαγές περί των οποίων γίνεται λόγος στην ως άνω παράγραφο 1, οι φόροι εισπράττονται σύμφωνα με τους συντελεστές που ισχύουν στο συγκεκριμένο κράτος μέλος κατά τον χρόνο που σημειώθηκαν οι δεόντως επαληθευμένες από τις αρμόδιες αρχές απώλειες ή, ενδεχομένως, κατά τον οποίο διαπιστώθηκαν τα ελλείμματα.

30 Από τον συνδυασμό του συνόλου των διατάξεων που απαριθμούνται στις δύο προηγούμενες σκέψεις της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι τα πετρελαιοειδή υπόκεινται σε ειδικό φόρο καταναλώσεως λόγω της παραγωγής τους και μόνον ή λόγω της εισαγωγής τους στο έδαφος της Κοινότητας και ότι, κατ' αρχήν, οι ειδικοί

φόροι καταναλώσεως είναι επίσης απαιτητοί σε περίπτωση ελλειμμάτων και απωλειών όταν οι αρμόδιες αρχές δεν έχουν χορηγήσει σχετική απαλλαγή. Η απαλλαγή που προβλέπει το άρθρο 14, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 92/12 για απώλειες οφειλόμενες σε ανωτέρα βία αποτελεί παρέκκλιση από αυτόν τον γενικό κανόνα, η οποία, επομένως, όπως σημείωσε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 43 των προτάσεών της, πρέπει να ερμηνεύεται στενά.

31 Συνεπώς, η ερμηνεία της εννοίας της ανωτέρας βίας που έχει δεχθεί το Δικαστήριο σε άλλους τομείς του κοινοτικού δικαίου, η οποία υπενθυμίζεται στη σκέψη 23 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει να ακολουθείται και στο πλαίσιο του άρθρου 14, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 92/12. Επομένως, ένας εγκεκριμένος αποθηκευτής δεν μπορεί να ζητεί υπέρ αυτού την προβλεπόμενη στην ως άνω διάταξη απαλλαγή παρά μόνον αν αποδεικνύει την ύπαρξη εξωτερικών έναντι του ιδίου μη φυσιολογικών και απροβλέπτων περιστάσεων, οι συνέπειες των οποίων δεν θα μπορούσαν να αποφευχθούν έστω και με την επίδειξη της δέουσας επιμελείας.

32 Εντούτοις, πρέπει να θεωρηθεί συναφώς ότι, όπως υποστήριξε η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η εφαρμογή των προϋποθέσεων αυτών στο πλαίσιο του άρθρου 14, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 92/12 δεν πρέπει να οδηγεί στην απόλυτη ευθύνη του εγκεκριμένου αποθηκευτή για τις απώλειες προϊόντων τελούντων υπό καθεστώς αναστολής.

33 Ειδικότερα, η προϋπόθεση ότι οι σχετικές με τέτοιες απώλειες περιστάσεις πρέπει να είναι ξένες σε σχέση με τον εγκεκριμένο αποθηκευτή δεν περιορίζεται στις εξωτερικές έναντι αυτού περιστάσεις, σε σχέση με το υλικό ή τα φυσικά χαρακτηριστικά του οικείου προϊόντος. Η προϋπόθεση αυτή πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι αφορά περιστάσεις που διαφεύγουν αντικειμενικά από τον έλεγχο του εγκεκριμένου αποθηκευτή ή βρίσκονται εκτός της σφαίρας ευθύνης του (βλ. όσον αφορά την τελευταία αυτή πτυχή, κατ' αναλογία, απόφαση της 5ης Φεβρουαρίου 1987, 145/85, Denkavit, Συλλογή 1987, σ. 565, σκέψη 16).

34 Όσον αφορά τις περιστάσεις της υποθέσεως της κύριας δίκης, από την υποβληθείσα στο Δικαστήριο δικογραφία προκύπτει ότι η SPMR ισχυρίστηκε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων ότι οι διαρροές του πετρελαιαγωγού και, στη συνέχεια, η ρήξη του, συμβάντα που προκάλεσαν τις απώλειες για τις οποίες η εταιρία αυτή ζητεί αντίστοιχη απαλλαγή, οφείλονται σε ένα φαινόμενο ρηγματώσεως λόγω διαβρωτικής καταπονήσεως που ήταν άγνωστο κατά την περίοδο των πραγματικών περιστατικών και, επομένως, δεν μπορούσε να ανιχνευθεί με τα τότε διαθέσιμα τεχνικά μέσα.

35 Έστω και αν ο ασκών την εμπορική εκμετάλλευση μιας βιομηχανικής εγκαταστάσεως ευθύνεται, κατ' αρχήν, για τις τεχνικές ελλείψεις της, δεν αποκλείεται ένα φαινόμενο διαβρώσεως όπως το περιγραφόμενο στην προηγούμενη σκέψη να συνιστά «ανωτέρα βία» υπό την έννοια του άρθρου 14, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 92/12, υπό την προϋπόθεση όμως ότι η επέλευσή του δεν μπορούσε να προβλεφθεί με κανέναν τρόπο, λαμβανομένων υπόψη των διαθέσιμων την περίοδο εκείνη τεχνολογικών γνώσεων και, επομένως, ότι ο εγκεκριμένος αποθηκευτής δεν είχε καμία δυνατότητα να το διαγνώσει. Εναπόκειται στα εθνικά δικαστήρια να εξακριβώσουν αν πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές στην υπόθεση της κύριας δίκης.

36 Όσον αφορά την προϋπόθεση ότι ο εγκεκριμένος αποθηκευτής πρέπει να αποδείξει ότι επέδειξε τη δέουσα επιμέλεια, η SPMR και η Επιτροπή υποστήριξαν ότι η προϋπόθεση αυτή πληρούται όταν αποδεικνύεται ότι ο ενδιαφερόμενος επιχειρηματίας συμμορφώθηκε προς την εφαρμοστέα τεχνική κανονιστική ρύθμιση.

37 Μολονότι η τήρηση των τεχνικών κανόνων σχετικά με την ποιότητα, την κατασκευή, τη συντήρηση και την εμπορική εκμετάλλευση ενός πετρελαιαγωγού μπορεί να θεωρηθεί ως αναγκαία προϋπόθεση για την επίδειξη της δέουσας επιμελείας, η τήρηση αυτή δεν έχει, καθαυτή, αποφασιστική σημασία. Πράγματι, η επαρκής επιμέλεια προϋποθέτει επιπλέον μια συνεχή ενεργητική συμπεριφορά, με σκοπό τη διαπίστωση και την εκτίμηση ενδεχομένων κινδύνων, καθώς και την ικανότητα λήψεως κατάλληλων και αποτελεσματικών μέτρων προς αποτροπή της επελεύσεως τέτοιων κινδύνων.

38 Εξάλλου, όταν πρέπει να προσδιοριστεί αν πληρούνται οι προϋποθέσεις περί της υπάρξεως ανωτέρας βίας δεν ασκεί επιρροή ούτε το γεγονός ότι, δυνάμει του άρθρου 12 της οδηγίας 92/12, η σύσταση και η λειτουργία φορολογικών αποθηκών —όπως είναι ένας πετρελαιαγωγός στο πλαίσιο περιστάσεων όπως αυτών της κύριας δίκης— εξαρτώνται από τη χορήγηση αδείας εκ μέρους των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών, ούτε το γεγονός ότι ο εγκεκριμένος αποθηκευτής υπέχει τις υποχρεώσεις που απαριθμούνται στο άρθρο 13 της οδηγίας αυτής, ιδίως την υποχρέωση να δέχεται κάθε έλεγχο, ούτε το γεγονός ότι από το άρθρο 15, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας, σχετικά με τη δυνατότητα απαλλαγής από την υποχρέωση παροχής εγγυήσεως προκειμένου για τη μεταφορά πετρελαιοειδών μέσω σωλήνων προς κάλυψη των εγγενών προς την ενδοκοινοτική κυκλοφορία κινδύνων, μπορεί να συναχθεί ότι ο κοινοτικός νομοθέτης θεωρεί ασφαλή τη μεταφορά με πετρελαιαγωγό. Πράγματι, όπως υπογράμμισε η γενική εισαγγελέας με τα σημεία 46 και 47 των προτάσεων της, αφενός, το γεγονός ότι ο αποθηκευτής πρέπει να είναι εγκεκριμένος καθώς και οι έλεγχοι στους οποίους υπόκειται, όπως προβλέπει το ως άνω άρθρο 13, αποσκοπούν απλώς να διασφαλίσουν ότι ο αποθηκευτής αυτός έχει την απαιτούμενη φερεγγυότητα για το καθεστώς της φορολογικής αναστολής και, αφετέρου, η εκ μέρους των αρμοδίων αρχών κράτους μέλους χορήγηση αδείας για τη σύσταση και τη λειτουργία φορολογικής αποθήκης δεν καθιστά το οικείο κράτος συνυπεύθυνο για τον ειδικό φόρο καταναλώσεως επί των προϊόντων που απωλέσθηκαν εξαιτίας τεχνικής βλάβης του εγκεκριμένου τρόπου μεταφοράς.

39 Τέλος, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι δεν οφείλεται ειδικός φόρος καταναλώσεως για απολεσθέντα προϊόντα με την αιτιολογία ότι αυτά ουδέποτε τέθηκαν σε ανάλωση, όπως απαιτεί το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/12 ως προϋπόθεση για το απαιτητό του φόρου. Πράγματι, όπως εκτέθηκε στη σκέψη 30 της παρούσας αποφάσεως, τα πετρελαιοειδή υπόκεινται σε ειδικό φόρο καταναλώσεως απλώς και μόνο λόγω της παραγωγής ή της εισαγωγής τους στο έδαφος της Κοινότητας και οι ειδικοί φόροι καταναλώσεως, κατ' αρχήν, είναι επίσης απαιτητοί σε περίπτωση ελλειμμάτων και απωλειών στις οποίες οι αρμόδιες αρχές δεν έχουν χορηγήσει σχετική απαλλαγή. Επομένως, η θέση σε ανάλωση δεν είναι αποφασιστικής σημασίας για τη γένεση της φορολογικής υποχρεώσεως.

40 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ο όρος «ανωτέρα βία» υπό την έννοια του άρθρου 14, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 92/12 καλύπτει ξένες προς τον εγκεκριμένο αποθηκευτή, μη φυσιολογικές και απρόβλεπτες περιστάσεις, οι συνέπειες των οποίων δεν θα

μπορούσαν να αποφευχθούν παρά την εκ μέρους του επίδειξη της δέουσας επιμελείας. Η προϋπόθεση ότι οι περιστάσεις πρέπει να είναι ξένες προς τον εγκεκριμένο αποθηκευτή δεν περιορίζεται σε περιστάσεις εξωτερικές ως προς αυτόν σε σχέση με το υλικό ή τα φυσικά χαρακτηριστικά του οικείου προϊόντος, αλλά καλύπτει επίσης περιστάσεις που διαφεύγουν αντικειμενικά από τον έλεγχο του εγκεκριμένου αποθηκευτή ή βρίσκονται εκτός της σφαίρας ευθύνης του.

Επί του δευτέρου ερωτήματος, σχετικά με τον όρο «εγγενείς [προς τη] φύση των προϊόντων» υπό την έννοια του άρθρου 14, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 92/12

41 Με το δεύτερο ερώτημά του το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν οι απώλειες μέρους πετρελαϊκών προϊόντων που διέρρευσαν από πετρελαιαγωγό οφείλονται στην υγρή φύση των προϊόντων αυτών και στα χαρακτηριστικά του εδάφους στο οποίο διαχύθηκαν, πράγμα το οποίο εμπόδισε την ανάκτησή τους, μπορούν να θεωρηθούν ως «απώλειες εγγενείς [προς τη] φύση των προϊόντων» υπό την έννοια του άρθρου 14, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 92/12.

42 Κατά το γράμμα του ως άνω άρθρου, η διάταξη αυτή έχει εφαρμογή μόνο σε απώλειες εγγενείς προς τη φύση των προϊόντων οι οποίες επέρχονται στο πλαίσιο ορισμένων εργασιών που απαριθμούνται περιοριστικά, μεταξύ των οποίων η μεταφορά τους. Ναι μεν, όπως παρατήρησε η Ιταλική Κυβέρνηση, η έννοια των εγγενών προς τη φύση των προϊόντων απωλειών μπορεί να περιλαμβάνει τις λεγόμενες «τεχνικές» απώλειες, δεν είναι όμως δυνατή η επέκτασή της στις απώλειες που οφείλονται σε ατύχημα.

43 Επιπλέον, δεδομένου ότι η απαλλαγή που προβλέπει για τέτοιες φυσικές απώλειες διαφέρει από εκείνη την οποία προβλέπει η πρώτη περίοδος του άρθρου 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/12 για τις απώλειες που οφείλονται σε τυχαίο

γεγονός ή σε ανωτέρα βία, η πρώτη απαλλαγή δεν μπορεί να ερμηνευθεί διασταλτικά προκειμένου να καλύψει καταστάσεις στις οποίες δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις χορηγήσεως της τελευταίας.

44 Επομένως, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι απώλειες μέρους προϊόντων που διέρρευσαν από πετρελαιαγωγό οι οποίες οφείλονται στην υγρή φύση των προϊόντων αυτών και στα χαρακτηριστικά του εδάφους στο οποίο διαχύθηκαν, πράγμα το οποίο εμπόδισε την ανάκτησή τους, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως «απώλειες εγγενείς [προς τη] φύση των προϊόντων» υπό την έννοια του άρθρου 14, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 92/12.

Επί των δικαστικών εξόδων

45 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Ο όρος «ανωτέρα βία» υπό την έννοια του άρθρου 14, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 92/12/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 1992, σχετικά με το γενικό καθεστώς, την κατοχή, την κυκλοφορία και τους ελέγχους των προϊόντων που υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 94/74/ΕΚ του

Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1994, καλύπτει ξένες προς τον εγκεκριμένο αποθηκευτή, μη φυσιολογικές και απρόβλεπτες περιστάσεις, οι συνέπειες των οποίων δεν θα μπορούσαν να αποφευχθούν παρά την εκ μέρους του επίδειξη της δέουσας επιμελείας. Η προϋπόθεση ότι οι περιστάσεις πρέπει να είναι ξένες προς τον εγκεκριμένο αποθηκευτή δεν περιορίζεται σε περιστάσεις εξωτερικές ως προς αυτόν σε σχέση με το υλικό ή τα φυσικά χαρακτηριστικά του οικείου προϊόντος, αλλά καλύπτει επίσης περιστάσεις που διαφεύγουν αντικειμενικά από τον έλεγχο του εγκεκριμένου αποθηκευτή ή βρίσκονται εκτός της σφαίρας ευθύνης του.

2) **Οι απώλειες μέρους προϊόντων που διέρρευσαν από πετρελαιαγωγό οι οποίες οφείλονται στην υγρή φύση των προϊόντων αυτών και στα χαρακτηριστικά του εδάφους στο οποίο διαχύθηκαν, πράγμα το οποίο εμπόδισε την ανάκτησή τους, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως «απώλειες εγγενείς προς τη φύση των προϊόντων» υπό την έννοια του άρθρου 14, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 92/12, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 94/74.**

(υπογραφές)